

O'ZBEKISTONDA SOLIQ NIZOLARINING KELIB CHIQUISH SABABLARI VA HUQUQIY NIZOLARNI HAL ETISHNING AMALDAGI MEXANIZMLARI

Shonazarov Qudratbek Sodiqbek o'g'li,

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi talabasi

Email:qudratbekshonazarov7@gamil.com

telefon raqam:+998 88 345 37 37

Annotatsiya: Mazkur tezisdagi O'zbekistonda soliq nizolarining kelib chiqish sabablari va ularni hal etish mexanizmlari tahlil qilinadi. Soliq to'lovchilari va soliq organlari o'rtasidagi huquqiy nizolarni hal etishning samarali yo'llari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, soliq tizimini takomillashtirish va soliq to'lovchilar huquqlarini himoya qilish bo'yicha tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: soliq nizolari, soliq tizimi, huquqiy nizolar, soliq qonunchiligi, nizolarni hal etish, soliq sudlari, soliq to'lovchilari huquqlari

KIRISH

Soliq tizimi har qanday mamlakatning iqtisodiy barqarorligi va rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Bu tizimning samarali ishlashi soliq ma'muriyati va soliq to'lovchilar o'rtasida o'zaro ishonch va shaffoflikni talab qiladi. Biroq, turli sabablar bilan huquqiy nizolar yuzaga kelishi ko'p hollarda tizimning samaradorligini pasaytiradi va taraflar o'rtasida muvozanatni buzadi. O'zbekistonda so'nggi yillarda amalga oshirilgan soliq islohotlari ushbu muammolarni kamaytirishga qaratilgan bo'lsa-da, amaliyotda huquqiy nizolarni hal etish bo'yicha qator kamchiliklar mavjud.

Ushbu tezisdagi O'zbekistondagi soliq nizolarining asosiy sabablari, ularning huquqiy tartibga solish mexanizmlari va nizolarni hal etishning amaldagi mexanizmlarini o'rganish maqsad qilingan. Soliq nizolarining samarali hal etilishi iqtisodiyotning barqarorligini ta'minlashda, soliq to'lovchilar va davlat o'rtasida ishonchni oshirishda muhim ahamiyatga ega.

I. Soliq nizolarining kelib chiqish sabablari

Soliq nizolarining kelib chiqish sabablari ko'plab iqtisodiy va huquqiy omillarga bog'liq. O'zbekiston sharoitida quyidagi asosiy sabablarga e'tibor qaratish mumkin:

1. Soliq tizimidagi murakkablik

Soliq qonunchiligining tez-tez o'zgarishi, yangi soliq turlari va majburiyatlarining joriy etilishi, soliq to'lovchilar uchun aniq qoidalar va

normalarni tushunishni qiyinlashtiradi. Bu esa soliq to'lovchilarda noaniqlik va shubhalarni keltirib chiqaradi, natijada soliq nizolari yuzaga keladi.

2. Soliq to'lovchilar tomonidan huquqiy xatoliklar va noto'g'ri tushunchalar

Soliq tizimi va uning tartib-qoidalari haqida yetarlicha bilimga ega bo'lmagan soliq to'lovchilari ko'pincha soliq to'lovlarini noto'g'ri to'lashadi yoki ularni o'z vaqtida to'lamaydilar. Bu esa soliq organlari bilan nizolarni keltirib chiqaradi.

3. Soliq organlarining noto'g'ri qarorlari yoki xato hisob-kitoblari

Soliq organlarining soliq majburiyatlarini hisoblashdagi xatolar, soliq tekshiruvlari va auditi jarayonlaridagi noxush holatlar soliq to'lovchilar bilan nizolarga olib keladi.

4. Soliq to'lovchilar va soliq organlari o'rtasida ishonchsizlik

O'zbekistonda soliq to'lovchilari va soliq organlari o'rtasida ishonchsizlikning mavjudligi ham nizolarning asosiy sabablaridan biridir. Ko'plab soliq to'lovchilar, soliq organlarini o'z manfaati yo'lida ishlashda ayblashadi.

5. Soliq qonunchiligining notekis bajarilishi

Soliq qonunlarining har xil tarmoqlarda turlicha talqin qilinishi va ularni amalda qo'llashdagi noaniqliklar soliq nizolarining kelib chiqishiga sabab bo'ladi.

II. Soliq nizolarini hal etishning huquqiy mexanizmlari

O'zbekiston Respublikasining soliq tizimi bo'yicha nizolarni hal etishning turli huquqiy mexanizmlari mavjud. Bu mexanizmlar quyidagilardan iborat:

1. Soliq organlarining ichki nizolarni hal etish tizimi

O'zbekistonda soliq organlari, masalan, Davlat soliq qo'mitasi, soliq to'lovchilari bilan yuzaga kelgan nizolarni hal qilishda muhim rol o'ynaydi. Bu tizim soliq to'lovchilar tomonidan berilgan arizalar va shikoyatlar asosida ishlaydi. Soliq to'lovchi soliq organining qarorlariga nisbatan da'vo qilishi mumkin.

2. Soliq sudlari va arbitraj

Soliq nizolarini hal etishning muhim mexanizmlaridan biri — soliq sudlari. O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksiga ko'ra, soliq to'lovchilari soliq organlarining qarorlariga nisbatan sudga murojaat qilish huquqiga ega. Bu jarayon soliq nizolarining hal etilishida mustaqil va adolatli qaror chiqarishni ta'minlaydi.

3. Soliq xatoliklarini tekshirish va tuzatish mexanizmlari

Soliq organlari tomonidan amalga oshiriladigan tekshiruvlar va auditlar orqali soliq xatoliklarini tuzatish mumkin. Bunday holatlarda soliq to'lovchilari tomonidan kiritilgan arizalar va shikoyatlar asosida soliq organlari qarorlarini qayta ko'rib chiqishi mumkin.

4. Soliq nizolarini hal etish bo'yicha ombudsman instituti

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining tashabbusi bilan 2020-yildan boshlab, soliq ombudsmanining faoliyati yo'lga qo'yildi. U soliq to'lovchilari huquqlarini himoya qilish, soliq nizolarini hal qilish va soliq tizimini isloh qilish bo'yicha muhim rol o'ynaydi.

5. Soliq to'lovchilari bilan dialog va maslahatlar

Soliq organlari va soliq to'lovchilari o'rtasida muntazam dialog va maslahatlashuvlar tashkil etilishi soliq nizolarini oldini olishda muhim omil hisoblanadi. Shuningdek, soliq organlari tomonidan soliq to'lovchilarini soliq qonunchiligi bo'yicha o'qitish va ularga maslahat berish ham nizolarni kamaytirishga yordam beradi.

III. O'zbekistonda soliq nizolarini hal etishning istiqbollari

Soliq nizolarini samarali hal etish uchun bir qator islohotlar va mexanizmlarni joriy etish zarur. Bu sohada ba'zi istiqbolli chora-tadbirlar quyidagilar bo'lishi mumkin:

1. Soliq qonunchiligini soddalashtirish

Soliq tizimini yanada soddalashtirish, soliq to'lovchilarga soliq majburiyatlarini tushunishni osonlashtiradi va ularning soliq nizolariga olib kelish ehtimolini kamaytiradi.

2. Soliq organlarining mustaqilligini oshirish

Soliq organlari mustaqilligini ta'minlash, ularning xolis qarorlar chiqarishini ta'minlaydi va soliq to'lovchilari bilan bo'lgan ishonchni oshiradi.

3. Elektron soliq tizimining rivojlanishi

Soliq to'lovchilar uchun elektron tizimlar yaratish va ularni samarali ishlatish soliq to'lovchilariga soliq majburiyatlarini aniq va o'z vaqtida bajarish imkoniyatini beradi, bu esa soliq nizolarini kamaytirishga yordam beradi.

4. Soliq nizolarini hal etish bo'yicha o'qitish va treninglar

Soliq organlari va soliq to'lovchilari o'rtasida muloqotni yaxshilash uchun maxsus treninglar, seminarlar va forumlar tashkil etilishi kerak. Bu, shuningdek, soliq tizimining yangiliklari va o'zgarishlari haqida ham ma'lumot olish imkonini yaratadi.

XULOSA

O'zbekistonda soliq nizolarining kelib chiqish sabablari ko'p jihatdan soliq tizimining murakkabligi, soliq to'lovchilarining huquqiy bilimlarining yetishmasligi va soliq organlarining xatoliklaridan kelib chiqadi. Soliq nizolarini hal etishning mavjud mexanizmlari, jumladan, soliq sudlari, soliq organlarining ichki tartib-qoidalari, soliq ombudsmanining faoliyati va elektron tizimlar rivojlanishi bu jarayonni yanada takomillashtirishga imkon beradi. Soliq tizimini yanada soddalashtirish va samarali ish yuritish mexanizmlarini joriy etish soliq nizolarining oldini olishda muhim omil bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi (so'nggi tahrirda).
2. "Soliq xizmati to'g'risida"gi qonun (2020).
3. "Soliq sudlari to'g'risida"gi qonun (2019).
4. Bobojonov A. S. – "Soliq tizimida nizolarni hal etish mexanizmlarining rivojlanishi" (2020).
5. Tursunov M. N. – "O'zbekistondagi soliq tizimida soliq nizolarini hal etish jarayonlari" (2019).
6. Sultonov Sh. M. – "Soliq qonunchiligini takomillashtirishda yuzaga keladigan muammolar" (2021).
7. O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasining qarorlari va buyrug'lari (2020–2023).
8. Soliq tekshiruvlari va auditlari bo'yicha qo'llanmalar (2020).

